

בתי המשפט

א 000555/06		בבית המשפט המחוזי בנצרת	
04/02/2007	תאריך:	כב' השופט אברהם אברהם	בפני:

בעניין:

שמואל הרשטיין
מנהל עזבון המנוחה שושנה בלאו ז"ל

התובעים

נגד

קיבוץ תל-יוסף

הנתבע

מיני-רציו:

* אגודות שיתופיות – קיבוץ – הפרטה

* אגודות שיתופיות – תקנון האגודה – קיבוץ

המנוחה היתה חברת הקיבוץ-הנתבע משך כ-50 שנה עד למועד פטירתה. לטענת התובע-מנהל העזבון, בטרם נפטרה המנוחה החל הקיבוץ בהליכי שיוך נכסים שהגיעו כדי בשלות עוד בטרם מותה, ומכאן זכותה (וזכות יורשיה אחריה) על הבית בו התגוררה. מנגד טען הקיבוץ, כי ההחלטה על שיוך נכסים נפלה לאחר שהמנוחה הלכה לעולמה. על כן חל עליה התקנון לפי נוסחו ערב מותה, ועל פיו נכסי הקיבוץ הם לכלל החברים, במשותף.

בית-המשפט המחוזי דחה את התביעה מן הטעמים הבאים:

בהצבעה הראשונה, בטרם נפטרה המנוחה, לא החליטו חברי הקיבוץ על שיוך נכסים בשל כך שהצעה לא עמדה ברוב הדרוש עפ"י התקנון. ההחלטה נתקבלה, ברוב הדרוש, רק בהצבעה השניה, כשלוש שנים אחר כך ולאחר מות המנוחה, ובה הוחלט, כי היום הקובע לעניין שיוך הנכסים (לחברים וליורשיהם) הוא 31.12.2004. היות והמנוחה נפטרה לפני המועד הקובע לשם שיוך נכסים. אין בידי יורשיה לקבל זכות בנכסים, באשר הדין החל עליה הוא זה שחל עובר למועד הקובע, משמע המודל השוויוני בבעלות בנכסים, כפי שנקבע בתקנון עובר לתיקון.

פסק דין

רקע

1. הגב' שושנה בלאו ז"ל היתה חברת הקיבוץ הנתבע משך כ-50 שנה, עד כי הלכה לבית עולמה, ביום 7.3.2004. בתביעה שהניח לפנינו מנהל עזבונה (והריהו חתנה) הוא טוען, כי בטרם

נפטרה המנוחה החל הקיבוץ בהליכי שיוך נכסים (שמשמעו מתן זכות לכל חבר על בית מגוריו), הליכים שהגיעו כדי בשלות עוד בטרם מותה, ומכאן זכותה (וזכות יורשיה אחריה) על הבית בו התגוררה.

הנתבע טוען, בתורו, כי ההחלטה על שיוך נכסים נפלה לאחר שהמנוחה הלכה לעולמה. על כן חל עליה התקנון לפי נוסחו ערב מותה, ועל פיו נכסי הקיבוץ הם לכלל החברים, במשותף.

נראה, כי התובע מבקש לשכנע, כטענה חלופית, כי גם אם להלכה לא בשלו הליכי השיוך בטרם מות המנוחה, הרי שלמעשה הם הושלמו, בהצבעת חברים משנת 2001 (ואולי עוד קודם לכן), שם הביעו החברים את עמדתם לטובת השיוך. הצדק נותן, כך התובע, כי בנסיבות אלה תוכר זכותה של המנוחה בבית מגוריה.

2. תובענת התובע מכוונת להכרה בזכות המנוחה על דירתה, וליורשיה אחריה. התובע איננו מיוצג בידי עורך דין, ומכאן נבעו כשלים פרוצדוראליים אחדים, שהחלו בהגשת התביעה לבית משפט שאיננו מוסמך לדון בה (בית משפט לענייני משפחה, שהעביר את הדיון לפתחנו), והמשיכו בכשלים אחרים. על כל אלה אנו נמחל, כפי שמחל, באדיבותו, הקיבוץ. אנו נראה את התביעה כתביעתו של העזבון בידי מנהלו, תביעה שלפי תוכנה מבקשת להצהיר על זכותה של המנוחה בבית מגוריה.

3. לאחר שבעלי הדין הגישו תצהירים מטעמם הם ביקשו לוותר על חקירת המצהירים, והסכימו, כי הסכסוך יוכרע על יסוד סיכום טענות שיניחו בפני בית המשפט.

העובדות

4. בטרם נפנה לדון במחלוקת שנתגלעה בין הצדדים ראוי לנו כי נפרוס את העובדות ביתר פירוט, מהן נוכל לגזור את הדין. עובדות אלה אינן שנויות במחלוקת, ודאי לא בעיקרי הדברים שבהן, והן עולות מכתבי הטענות (במקומות שלא הוכחו), מן התצהירים, וממסמכים שצורפו לכתבי הטענות ולתצהירים.

5. ובכן, כאמור, המנוחה היתה חברת הקיבוץ הנתבע משך כחמישים שנה, קיבוץ שהושתת על עקרון של שוויון בין החברים, כמקובל בקיבוץ המסורתי. בסוף שנות התשעים למאה החולפת נקלע הקיבוץ לקושי כלכלי. הקושי במצב החברתי לא אחר לבוא אחריו. מכאן עלה הצורך בשינוי באורחות הקיבוץ, שייחלץ את יושביו מן המצב אליו נקלעו. על כן פנה הקיבוץ לצוות של אנשי ניהול חיצוניים, המתמחים בליווי הליכי שינוי בקיבוצים. הצוות קבע יעד, לפיו תוך שנה אחת ייעשה המעבר מקיבוץ שיתופי לקיבוץ מתחדש. שני עיקרים עומדים בלבו של שינוי זה, האחד - מודל התפרנסות (כך כינוהו), והאחר - שיוך נכסים (את השניים נוכל לכנות בפשטות, ברוח התקופה, 'הפרטה').

6. הצוות הנ"ל החל בעבודתו בחודש ינואר 2001, ובקיבוץ נתקיימו, בהשתתפות חברי הקיבוץ שהיו מעוניינים בכך, סדנאות, מפגשים, אסיפות ועוד, ובהם נדון השינוי עליו עמלו.

7. בראשית סבר צוות המומחים, כי יוכלו להשיג, תוך שנה אחת, את הרוב הדרוש לשם קבלת החלטה (של חברי הקיבוץ) על השינוי. רוב זה עמד, לפי שקובע תקנון הקיבוץ, על 75%. אלא שלשינוי (במתכונת שדובר עליה) קמו מתנגדים (בעיקר בקרב הוותיקים ודור הביניים), כך עלה מן הדיונים בפורומים השונים אותם הזכרנו למעלה.

8. ההצבעה על השינוי נועדה לחודש דצמבר 2001. מכיוון שהנהלת הקיבוץ סברה, כי היא עשויה להיתקל בהתנגדות לשינוי המוצע, היא פנתה, בחודש אוקטובר 2001, לרשם האגודות השיתופיות, על מנת שייתן את הסכמתו לכך, שאם התכנית לא תזכה לרוב הקבוע בתקנון לשינוי שכזה (75%), כי אם ל-60% בלבד, אזי יינתן בידי הקיבוץ להתחיל בהפעלת השינוי הנוגע למודל ההתפרנסות לבדו, לתקופת ניסיון. פועל יוצא מרעיון זה פרסם מנהל הקהילה, ערב ההצבעה על השינוי, הודעה לחברים, ובה ציין, כי הרוב הדרוש לשינוי כולו עומד על 75%, ואם יאשר רשם האגודות השיתופיות את בקשת הקיבוץ, כי אז ניתן יהא להפעיל את מודל ההתפרנסות גם ברוב (מופחת) של 60%.

9. ההצבעה ('הראשונה') על השינוי נתקיימה באסיפת חברים מיום 8.12.2001, ובה נמצא רוב של 68% לשינוי. תוצאה זו אפשרה את הפעלתו של מודל ההתפרנסות לתקופת ניסיון, כפוף להחלטת הרשם בבקשה שהפנה אליו הקיבוץ. ואמנם, ביום 15.5.2002 אישר הרשם את בקשת הקיבוץ, והקיבוץ החל מיישם את מודל ההתפרנסות.

10. בטרם הובאה ההחלטה על השינוי המלא (ובו שיוך הנכסים) להצבעה שניה פעל הקיבוץ לייצוב מעמדו הכלכלי. מודל ההתפרנסות הוכתר בהצלחה, והקיבוץ נחלץ מן המשבר הכלכלי בו היה נתון. משמלאו שלוש שנים להצבעה הראשונה החליט הקיבוץ לשוב ולהעלות את שאלת שיוך הנכסים להצבעת חברים. ההצבעה ('השנייה') נתקיימה בימים 30.12.2004 עד 1.1.2005 ונמצא בה רוב של 92% לשיוך הנכסים, כשהמועד הקובע לשם שיוך הנכסים נקבע כיום 31.12.2004.

להשלמת התמונה נזכיר, כי בין שתי הצבעות, משמע ביום 7.3.2004, הלכה המנוחה לבית עולמה.

דיון

11. תקנון הקיבוץ, בטרם תיקונו, קבע עקרון של שוויון בין החברים, ובתוך כך בעלות כל החברים על כלל נכסי הקיבוץ (ראו, למשל, את הוראת סעיף 3 לתקנון: 'הקיבוץ הוא התאגדות... המאורגנת על יסודות של בעלות הכלל על הקניין...'). השינוי בו עסקינן מבקש לתקן את התקנון, על מנת שבעלות הכלל על הקניין תשתנה, על מנת שמכאן ואילך יהא כל חבר בעלים של מקרקעים פלוניים (קרי 'שיוך נכסים'). תיקון שכזה דורש רוב של 75% מכלל חברי הקיבוץ, כך מורה הוראת סעיף 118 לתקנון הקיבוץ.

12. התובע מבקש להיתמך בתוצאות ההצבעה הראשונה (משנת 2001) על מנת לשכנע, כי החברים בקיבוץ החליטו אז, ברוב הדרוש, על שיוך נכסים. אלא שדברים אלה אינם עולים בקנה

אחד עם הוראת סעיף 118 לתקנון, הקובעת, כאמור, רוב בשיעור של 75% לשם התיקון. אין לנו, איפוא, אלא לומר, כי בהצבעה הראשונה לא קיבלו החברים החלטה על שיוך נכסים, משלא נמצא כי אם רוב של 68% בהצבעה. מסקנה זו מתבקשת גם אם סבר מישוהו, בטעות (כגון בהודעה לציבור שניתנה לאחר ההצבעה, לפיה האסיפה קיבלה החלטה על שיוך נכסים), כי החלטה שכזו אמנם נתקבלה, שהרי הקובע הוא תקנון הקיבוץ, והרוב הקבוע בו לשם קבלת החלטות מן הסוג בו עסקינן. מסקנה זו היתה מתבקשת גם אלמלא המאורעות שבאו לפני ואחרי ההצבעה הראשונה, כגון הפניה לרשם כי יאשר להתחיל בהפעלת מודל ההתפרנסות, אם לא יימצא רוב של 75% לכלל השינוי. מאורעות אלה אך מחזקים, ככל שהיה בכך צורך (ואינני רואה כי יש בכך צורך), את המסקנה, כי החלטה על שיוך נכסים לא נפלה בהצבעה הראשונה.

13. בהצבעה הראשונה לא החליטו, איפוא, החברים, על שיוך נכסים. ההחלטה נתקבלה, ברוב הדרוש, רק בהצבעה השנייה, כשלוש שנים אחר כך, ובה הוחלט, כי היום הקובע לעניין שיוך הנכסים (לחברים ולירשיהם) הוא 31.12.2004. במאמר מוסגר נציין, כי התובע איננו תוקף את חוקיות ההחלטה, ואינו מטיח בה טענות לפגמים כגון פגיעה בעקרון השוויון, פגיעה בזכות הקניין, וכיו"ב טענות אפשריות לפגמים שנפלו בה. מכל מקום, על פני הדברים נראה, כי החלטה זו לא נפגמה בפגמים שכאלה (על הצדק הסובב קביעתו של 'מועד קובע' נעיר הערות מספר בהמשך הדברים), ועל כן היא נותרת במלוא אונה, ובכלל זה קביעתה בדבר המועד הקובע לשיוך הנכסים, 31.12.2004.

14. לשם השלמת התמונה אנו נוסיף על העובדות שהבאנו למעלה, כי על פי החלטה 751 של מינהל מקרקעי ישראל, והוראת אגף 53 שהוצאה מכוחה (סעיף 7(ה) שבה), המועד הקובע הוא זה אותו קבעה אסיפת חברים. ועוד נוסיף, כי ביום 1.6.2005 קיבלה ועדת הפרוגרמות של רשות הפיתוח החלטה לאשר רישום של 247 יחידות הדיור בקיבוץ על שם החברים, מתוך שהיא מזכירה, כי היום הקובע (לפי החלטת החברים) הוא 31.12.2004.

15. מכל שאמרנו עד כה עולה, כי יורשי המנוחה אינם זכאים לשיוך בית המגורים של המנוחה על שםם, שהרי היא הלכה לבית עולמה עובר למועד הקובע, 31.12.2004. מכאן, שאת תביעת התובע יש לדחות. את המשך דברינו נועיד להערות אחדות שנעיר על טענות שונות העולות (מקצתן במשתמע, מקצתן במפורש) מעמדת התובע, כפי שהוצגה בפנינו.

16. העובדה, כי התהליך לקראת שיוך הנכסים החל עובר למותה של המנוחה אינו מסייע בידי יורשיה לקבל זכות בנכסים. גם הטענה, לפיה דעתם של חברים רבים בקיבוץ כבר נתגבשה (לטובת השינוי) עובר למותה אינה מסייעת בידי היורשים. המנוחה הלכה לבית עולמה בעת שחלו הוראות התקנון קודם לשינוי, בעת שחל עיקרון של שוויון בין כל החברים על כלל נכסי הקיבוץ. היא נפטרה בעת שכלל הנכסים היו לקיבוץ, ולא לחברים באופן פרטני.

17. ואם לטעמי צדק עלינו להיזקק, כפי שמבקשנו התובע לעשות (אולי במשתמע), הרי שטעמי צדק עשויים להביא בחשבון-שיוך-הנכסים לא רק את מי שהלכו לעולמם בין שתי ההצבעות (ואמנם היו מי שהלכו לעולמם בתקופה המדוברת, כך עולה מפי הקיבוץ), כי אם גם

אלה שהלכו לעולמם לפני שתי ההצבעות. הצורך בקביעתו של מועד, שעד אליו יחול דין פלוני וממנו ואילך יחול דין פלמוני מלווה את המשפט (למעשה את החיים בכלל) לאורכו ולרוחבו, קביעה העשויה, לעולם, להוליד תחושה של אי-צדק. כזה הוא עניינו של מי שתביעתו התיישנה ביום אחד בלבד. כך הוא ביחס למועדים הנקבעים לתחילת תוקפם של דברי חקיקה. קביעה חדה של היום הקובע היא הכרחית, והעמידה התקיפה עליה אף היא הכרחית. אם לא כך ייעשה - כי אז מדוע חריגה בת יום תְּזָכָה בזכות, בעוד חריגה בת יומיים תשלול אותה. ואם יומיים - מדוע לא שלושה? וכך הלאה. הוא הדין ביחס למועד הקובע בו עסקינן. מדוע ניתן זכות ליורשי המנוחה, שהלכה לבית עולמה כעשרה חדשים בטרם המועד הקובע, אך נשלול את הזכות לאחרים, שהלכו לעולמם שנה קודם לכן, ואולי מספר שנים קודם לכן, ואולי בכלל לכל מי שהיה אי פעם חבר בקיבוץ, בין שנפטר ובין שעזב את הקיבוץ בחייו? ניתן לומר, כי אפילו היתה הולכת המנוחה לבית עולמה אך ימים אחדים בטרם המועד הקובע, גם אז לא היתה משתנה מסקנתנו. במאמר מוסגר נציין, כי שונים היו פני הדברים אילו נקבע המועד הנ"ל מתוך חוסר תום לב של חברי הקיבוץ, על מנת לפגוע ביורשי המנוחה, וכיוצא באלה טענות לפגמים בהחלטה על המועד הקובע. אלא שכאמור - התובע כלל לא תקף את ההחלטה גופה ולא טען לפגמים שנפלו בה, ואמנם נראה, כי ההחלטה לא נפגמה בכל פגם, פרוצדוראלי או מהותי, ודאי לא בכזה המיחס זדון וכד' כלפי יורשי המנוחה, בקביעת המועד הקובע.

ט"כ

18. נסכם את הדברים ונאמר, כי המנוחה הלכה לבית עולמה לפני המועד הקובע לשם שיוך נכסים. משום כך אין בידי יורשיה לקבל זכות בנכסים, באשר הדין החל עליה הוא זה שחל עובר למועד הקובע, משמע המודל השוויוני בבעלות בנכסים, כפי שנקבע בתקנון עובר לתיקון.

19. התביעה נדחית, איפוא. התובע ישלם לקיבוץ שכר טרחת עורכי דין בסך של 10,000 ₪ ומע"מ.

אברהם אברהם 54678313-555/06

ניתן היום ט"ז בשבט, תשס"ז (4 בפברואר 2007) בהעדר הצדדים. המזכירות תמציא העתקים לב"כ הצדדים.

אברהם אברהם, שופט

054 איתי בהלול-גור 000555/06

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה